

Peygambersiz Hayat Anlamsız Olurdu -XIII-

Ali Mermer · 26.05.2020 · Kainat ve İnsan

Hadis Nakillerinin Disiplin Altına Alınması ve Uzmanlaşma Zorunluluğu

Kur'an ile gelen mesajın, insan hayatında olmazsa olmaz niteliğinde ihtiyaç olduğunu konuştuğumuz "uygulama örnekleri olan Elçinin her bir davranışı", onun sadık arkadaşları (sahabe) tarafından titizlikle gözlemlenmeye çalışılmış ve sözlü de olsa dikkatli bir şekilde muhafaza altına alınmanın zorunluluğu anlaşılmıştı. Mesaja ve Elçiye inananlar bu konuda çok hassas davranılması gerektiğinin bilincinde olduklarını hayatları ile gösteriyorlardı. Hadis nakillerinin kıymeti her gün daha çok anlaşılıyordu. Gayret sahibi her kişi bu konuda görev başına geçmeye hazırды. Bu nedenle kısa bir süre içinde, 'hadislerin tespiti, aktarımı ve anlaşılmasına yönelik ilim' demek olan Hadis İlimi, inananlar toplumunda gelişiverdi. İnananlar arasında bu sözlü nakillerin eleştirel çalışmaları, karşılaştırmaları, nakilcilerin tüm hayat serüvenleri, mesela nerede, ne zaman yaşadıkları, çevreleri, birbirleriyle görüşmeleri vs. en ince detayına kadar tespit etme gayetleri en birinci önemi kazanmıştı.

Ayrıca hadis nakillerine dayanarak kişisel, toplumsal, yönetsel ve ekonomik problemlerin tümü hadis nakillerine dayanan bir tahlile tabi tutuldu. Elçinin vefatından sonraki nesiller arasındaki uygulamalar artık toplum bazında yayılmaya başladı. Nesilden nesile bu uygulamalar yeni durumlara göre yeni düzenlemelerle sürdürüldü. Ortaya inanılmaz miktarda, yaşanan bir miras çıkmıştı. Bu mirasın devamı için çalışmaların sonu gelmiyordu.

Belli bir süre sonra artık okur-yazar miktarı artmış, inananlar ilim peşinde olmanın zorunluluğunu ve faziletini idrak etmişler, Müslüman toplumlarda da kağıt üretilmeye başlamış ve hayatını bu konuya adanmış olan ilim adamları hadis nakillerini hiçbir toplumda görülmemiş bir hassasiyetle elekten geçirmişler, 'hadis metodolojisi' demek olan hadis usulü gelişmiş, eleştirel yaklaşım (hadis kritikçiliği) başlı başına bu ilmin alt disiplini olmuştu. Müslüman toplum artık sözlü nakilciliği yazılı metinlere çevirmenin zorunluluğunu anlamış ve gereği de yapılmıştı.

Belli bir süre sonra artık okur-yazar miktarı artmış, inananlar ilim peşinde olmanın zorunluluğunu ve faziletini idrak etmişler, Müslüman toplumlarda da kağıt üretilmeye başlamış ve hayatını bu konuya adanmış olan ilim adamları hadis nakillerini hiçbir toplumda görülmemiş bir hassasiyetle elekten geçirmişler, 'hadis metodolojisi' demek olan hadis usulü gelişmiş, eleştirel yaklaşım (hadis kritikçiliği) başlı başına bu ilmin alt disiplini olmuştu.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak şu noktayı vurgulamam gerekiyor: Ben bir önceki yazıda ileri sürülen nedenlerden dolayı hadis konusunda belli bir eğitimden geçmenin ne kadar da ciddi boyutları olduğunu anlayabiliyorum. Bir konuda bir veya birkaç hadis okuyup da, hadis metninin içeriğine göre bir uygulamaya girişmek acaba Elçinin hayat tarzını kendimize rehber edinmek için yeterli midir? Bu çok ciddi bir konudur benim için. Kaç ayrı faktörün birden dikkate alınması gerektiğini düşününce, ister istemez ben şimdiki bilgi birikimim ile böyle bir teşebbüse girişemeyeceğimi anlıyorum. Aksi halde bunun cüretkar bir davranış olacağı belli. Çok geniş bir araştırmayı zorunlu kılan bu faktörleri benim gibi bir insanın haddini bilmesine bir davetiye olarak görüyorum. Yoksa hadis nakillerinin değersizliği anlamında değil. Bunun çok ciddi bir uzmanlık gerektirdiği açık. Bu nedenle, bu konuda uzmanlaşmak için karar veren kişilere hayatlarının tümüne yayılmış, yılları alan bir çalışma süreci içine girme fedakarlığı gösterdikleri için minnet borçlu olduğumu düşünüyorum.

"Benim için hadis nakillerinin bir değeri yok mu?" sorusu bu aşamada gündeme geliveriyor. Eğer hadis konusu benim uzmanlık alanım değilse, uygulamaya dair bir kural çıkarmaya teşebbüs edersem yanlış bir sonuca ulaşmam kaçınılmaz olduğu apaçık. Hadis nakilleri kategorik olarak vahyin rehberliğinde hayatın her alanına ilişkin uygulama örnekleri içeriyor. Bunlar arasında aynı zamanda Elçinin hayatında gözlemlenen ahlakî alana ait olanları da var. Bu konudaki hadis nakillerinden kendi hayatımda rehber edinebileceklerimi öğrenebilirim. Bunlar "fıkhî kurallar" kategorisinden daha çok kişilerin kendilerine rehber edinecekleri ahlakî değerleri içerir. Bu konuda bir hadis nakli örneği vermek gerekirse, "İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez" (Buharî, "Tevhid", 2). Demek ki, bütün insanlara merhamet esaslı yaklaşım uygulamam tavsiye ediliyor, diyebilirim. Kendi kapasitemde, kendime

bir tavsiye olarak alabilirim. Burada Őu da kaydedilmelidir ki Elçinin temel görevi Yaratıcı tanıtıp Ona 'ubudiyet' yapmayı öğretmek olduğu için, onun diğer bütün sözlerinde olduğu gibi ahlaka ait sözlerinde de bu amaca yönelik boyutu görmek gerekir. Yani Elçi, örnek olarak verdiğim hadisi ile bana sadece sosyal bir kuralı öğretmiyor, esasen, Yaratıcının merhametine işaret ederek Onu bu özelliği ile tanımama işaret ediyor.

Hadis nakilleri kategorik olarak vahyin rehberliğinde hayatın her alanına ilişkin uygulama örnekleri içeriyor. Bunlar arasında aynı zamanda Elçinin hayatında gözlemlenen ahlakî alana ait olanları da var. Bu konudaki hadis nakillerinden kendi hayatımda rehber edinebileceklerimi öğrenebilirim.

Hadis nakillerini dikkate alarak kişisel ve sosyal iliŐkiler alanlarında gerekli kuralların çıkarılması için ise özel bir uzmanlığa ihtiyaç olduğu açıktır. Her uzmanlık gereken alanda uzmanlarına müracaat ettiğimiz gibi bu konuda da uzmanlarına müracaat etmek gerekir. Değilse bu, haddi bilmemek olur. Doktor olmayan bir kişi hastalanınca uzman bildiği bir doktora gidip onun tavsiyelerini almayı kendisine yakıŐtırırken, çok daha derin uzmanlık isteyen bir konu olan hadis nakillerinin değerlendirilerek bir sonuca ulaŐma konusunda uzmanına müracaat etmekte tereddüt gösterip, sanki, "Ben tıp kitaplarını kendim okur, anlarım ve kendimi tedavi ederim" dercesine bir tavır takınmanın dürüŐtlük olamayacağı aşıkardır.

Bu bağlamda hadis ve sünnet ayırımına kısaca değinmek gerekiyor. Devam edelim, inŐallah!